

RDEČI PRAPOR

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10 K 40 vin., za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posamezna številka 10 v.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, inserati. Enostopna petil-vrtice (širina 88 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

25. številka.

V Ljubljani, v soboto, dne 28. marca 1908

Leto XI.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Jurčičev trg št. 3/1.

„Rdeči Prapor“

izhaja redno vsako sredo in soboto in velja za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10 K 40 vin., za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.

Za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K.

Za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Upravništvo „Rdečega Prapora“.

Kranjska volilna reforma.

Zdi se, da je za kulisami že sklenjeno, kakšna bo volilna reforma za kranjski deželni zbor. Klerikalci in liberalci so čez noč postali dobri prijatelji, skupaj so bili pri Schwarzu, skupaj so bili pri Becku in vrnili so se z Dunaja z namenom, da nastopijo složno v vprašanju volilne reforme.

Ta uspeh je predvsem sijajno spričevalo za nezmožnost kranjske deželne vlade, ki je pustila, da je ostala dežela dve leti brez deželnega zbora, ne da bi bila ves čas našla pot, po kateri sta se sedaj tako hitro zblížali slovenski stranki v deželi.

Da se je pri liberalcih in pri klerikalcih pokazala volja za kompromis, je samo ob sebi zadovoljivo in dokazuje, da so resnične politične potrebe vedno močnejše od akademičnih nasprotij. S tega stališča je iztreženje duhov torej pozdraviti. Toda od tega trenutka, ko je postala reforma aktualna, je nastala za delavstvo dolžnost, stati še bolj pazno na straži, kakor doslej. Kajti kompromis, ki je bil pogoj, da se more volilna reforma sploh uresničiti, ima v sebi nevarnost, katere ne sme delavstvo nikakor podcenjevati. Da nima socialna demokracija v sedanjem deželnem zboru nobenega zastopnika, ni čudo ob sedanjih volilnih pravicah, a hudo je, ker vsled tega nima delavstvo garancije, da pridejo njegovi interesi sploh do besede. Nihče v deželnem parlamentu ne bo kontroliral meščanskih poslancev pri njih delu; kuhali bodo juho ob svojem ognju in po svoji volji.

Stališče vlade, ki odklanja splošno in enako volilno pravico za deželne zbore, je meščanskim strankam zelo všeč. Če ne bi imele tega izgovora, bi vselej njih ponovne izjave za splošno in enako volilno pravico kakor Damoklejev meč nad njimi. Sedaj lahko zvale vso krivico na vlado in si umivajo roke kakor Pilat. Tisti hip, ko se lahko sklicujejo na negativno stališče vlade, pa izgine načelo, ki je v splošni in enaki volilni pravici jasno in na njegovo mesto pridejo «nazori», ki so podobni jeguljam. Kaj naj se sklone, če je splošna in enaka volilna pravica nemogoča? Na to vprašanje se da lahko sto odgovorov in vsakdo bo trdil, da je njegov najboljši.

Dokler je bil med obema strankama boj, so iskali liberalci in klerikalci moralne opore pri delavcih. «Koristi delavnega ljudstva» so imele opraviti hipno odločitev klerikalcev za četrti kurijo prav tako, kakor liberalno obstrukcijo. Čim so liberalci in klerikalci zedinjeni, jim ni več treba teh ozirov in nevarnost nastane, da jih bo vodila edino skrb, kako bi najbolje razdelili plen med seboj.

Da so pri obeh enake tendence v tem oziru, pokazuje njih skupni naskok na veleposestniško

kurijo. Nihče ne more dvomiti, da je privilegij veleposestnikov, poleg škofovega, ki zastopa samega sebe, najbolj kričeč. Tudi ne zameri nihče Slovencem, če skušajo kolikor toliko izravnati narodno neenakost dosedanjega volilnega reda. Toda hujska od relativne brezpravnosti slovenskega veleposestva je brezpravnost ljudstva; delo, ki izčrpa vso svojo moč z reformo veleposestniške kurije, ni demokratično. Nad novim patentom veleposestnikov stoji pravica ljudstva.

Na to se pa, kakor je videti, mešetarji ne ozirajo več mnogo. Četrta kurija, ki jo mislijo prikrpati dosedanjim trem, ne more obsegati ljudske volilne pravice, pa naj je ta kurija splošna, ali pa namenjena samo dosedanjim nevolilcem. Ne glede na to, da se z volilno geometrijo še to kurijo lahko popolnoma popači.

Če je veleposestniška kurija res noli me tangere, tedaj ne bo razumel pameten človek, zakaj ne bi mogli izginiti vsaj ostali volilni razredi, pa za mandate izven veleposestva obveljati splošna in enaka volilna pravica. Položaj je ta, da sta obe slovenski stranki prisegli na splošno in enako volilno pravico in jo imata uveljaviti vsaj tam, kjer drugi ne omejujejo njih vpliva; veleposestniki se lahko potegujejo za svojo kurijo — psihologično je to umevno — ostali mandati jih pa nič ne interesirajo, torej se tudi ne morejo upirati enaki volilni pravici ostalih volilcev.

Seveda, taka volilna pravica bi ustvarila podlago za političen boj. Zdi se pa, da se pripravljate meščanski stranki tudi na volilni kompromis, vsaj na ta način, da že v reformi določijo ene mandate klerikalcem, druge pa liberalcem. Za delavstvo naj bi pa ostal prazen bokal.

Danes bo deželnemu zboru predložen načrt reforme; izvoljen bo ustavni odsek, ki se bo pečal s tem načrtom do junija. Sedaj je torej čas, da delavstvo poostri svoj vid in pazi, kako se bo kockalo za njegove pravice. Brez zastopnika v deželnem zboru, mora biti tembolj pazno izven njega.

Kaznovana surovost pri vojaki.

Pred kratkim smo poročali o nezaslišani surovosti, katero je zakrivil korporal Alojzij Prosch pri četrtem pešpolku s tem, da je na tleh ležečemu vojaku oskrnil obraz s svojo vodo. Na podlagi poročila, ki je bilo izšlo v «Arbeiter Zeitung», je poslanec Schuhmeier interpeliral v delegaciji in vojni minister Schönauich je takoj potrdil, da se je res zgodila ta nevrjetna surovost. Poročal je je obenem, da je korporal v sodnijski preiskavi.

Takrat, ko je vojni minister odgovarjal na Schuhmeierjevo interpelacijo, je bil korporal Prosch res v zaporu. Toda prej je bil skoraj dva meseca po onem prostaskem dejanju ne le prost, temveč je pri svoji stotnji opravljal podčastniško službo. Najbrže je torej šele objava socialističnega lista vplivala na vojno justico, da je nastopila bolj radikalno. Doslej se je sploh opazovalo, da so imele vojne oblasti za trpinčenje vojakov zelo milo sodbo. Sicer niso bile vojaške sodnije na glasu zaradi premehkega srca. Zlasti takozvani «vojaški zločini», prestopki zoper disciplino in subordinacijo, prekoračenje dopusta i. t. d., so nahajali tako stroge sodnike, da navadni civilistični možgani kar niso razumeli militaristične sodnijske strogosti. Predpostavljeni, ki so trpinčili vojake, pa niso imeli preveč strahu, kajti poveljniki so zatisnili navadno eno oko, ali pa tudi oba in če je že moralo nastopiti vojno sodišče, je bilo s takim zločincem vedno bolj usmiljeno, kakor z drugimi.

Nedvomno je pripisati tej praksi, da so bili vsi ukazi glede človeškega ravnanja z vojniki doslej brezuspešni. Vsakdo je mislil, da so take naredbe samo pesek v oči civilističnim poslancem, ki kriče zaradi trpinčenja vojakov, a «ne vedo nič o vojaški službi in ne razumejo discipline». Vojni ministri so izdajali zapovedi, mučitelji vojakov so se pa smejali, češ, saj najvišji poveljniki sami ne marajo «mehkužnih» predpostavljanih.

Povrh tega se je razvila navada, smatrati vojaške grobosti in surovosti za nekaj humorističnega. Ljudje, ki bi takoj planili po koncu, če bi jih kdo le narahlo razžalil z nenavadno besedo, so pripovedovali «cvetke z vojaškega vežbališča» kot dovtipe in smejali so se sami in smejali so se poslušalci. Nihče pa ni mislil, koliko trpe ubogi vojaki, ki so tudi ljudje, čeprav nosijo uniformo in imajo celo armado predpostavljenih nad seboj.

Dokler ni dosegla socialna demokracija nekaj vpliva, se sploh nihče ni zanimal za trpljenje ubogih vojakov. Če se je v državnem zboru govorilo o kakšni vojaški aferi, se je zgodilo le tedaj, kadar je bil vanjo zapleten kak «ugleden meščan». Socialna demokracija pa je posvetila svojo pozornost ubogim preprostim vojakom in šele njenemu delovanju se je zahvaliti, da se je začela javnost zanimati za usodo sinov in bratov pod zastavo in da se razširja polagoma tudi v vojaških krogih drug nazor o surovosti in trpinčenju.

Ta preobrat se je pokazal v zadevi korporala Proscha. Dne 24. t. m. je bila zaradi njegovega gnusnega zločina razprava pred vojnim sodiščem na Dunaju. Vodil je razpravo stotnik avditor Kunz. Obtoženi korporal je bil obsojen na degradacijo in na osem mesecev ječe. Razven omenjenega zločina se mu je dokazalo, da je psoval vojake s «svinjami», «gaunerji», «svinjskimi gobci» in s podobnimi priimki.

Stotnik, ki je bil stotnijski poveljnik tega podčastnika, je premeščen, kadet, ki je zažugal trpinčenemu vojaku, da ne bo miroval, dokler ne pride v garnizijski zapor, je pa dobil nekaj dni zapore v sobi.

Morda bo odslej vojna uprava sploh bolj energično nastopala proti trpinčenju vojakov. Če resno hoče, se ji mora posrečiti, da odpravi take surovosti.

Pogreb de Amicisa.

V soboto so slavnega pesnika de Amicisa, hrabrega bojvnika v vrstah socialističnega proletarijata, v Turinu pokopali. Žalostna slovesnost je napravila velikanski utisk. Pogreba se je udeležilo nad 100.000 ljudi. Pred krsto so korakali učenci turinskih ljudskih šol. Na mrtvaškem vozu, ki ga je dala mestna uprava, sta ležala samo dva venca od sestre in otroka pokojnikovega. Mrtvaški prt so držali: Župan mesta Turina, prefekt, ki je zastopal ministra za notranje zadeve, neki general kot zastopnik vojske, odposlanec mesta Oneglia, kjer je bil de Amicis rojen, sodrug Casalini kot zastopnik socialistične stranke, en senator, en poslanec, rektor turinskega vseučilišča in en učenec ljudske šole.

Mrtvaškemu vozu je sledil voz s celim hribom vencev. Pogreb je bil zgodaj dopoldne. Po vseh ulicah so bile trgovine zaprte in ogromne množice so stale v špalirju. Duhovnika ni bilo. Krasen venec iz rdečih klinčkov so dali turinski delavci, podoben je bil tudi venec socialističnih poslancev. V sprevodu je bilo na 200 zastav, med njimi številne rdeče.

Nad grobom je prvi govoril turinski župan, potem prefekt, za njim pa sodrug Casalini, ki je dejal:

«Besede ne jemljem iz malenkostnega strankarstva v imenu socialistične stranke in delavske zbornice, temveč pod vtiskom odkritosrčne bolesti in neskončne hvaležnosti. Tukaj, v tej uri, spričo vsega, bolestinno ginjenega prebivalstva, ne sme manjkati besede delavstva. Kako naj bi pozabili nanj, ki je dal v vsem svojem obsežnem življenjskem delu tolikokrat besedo ubogim, v najboljših verzih svojih poezij in v najvišjih oblikah svoje umetnosti? Kako naj bi pozabili nanj, ki na višavi svoje slave, ni dal svoji duši večine miru, ni hotel počivati po storjenem delu, temveč si je mučil možgane, da bi si pridobil izpoznanje, ki ga je stokrat uganil sluteč, on, ki je poznal skrite solze ljudi? Kako naj bi pozabili nanj, ki je, dober in priprost, brez predsodkov vstopil v našo ubogo, neodličeno hišo, ob času, ko je stala sumnja ob naši strani in je prežala policija pred našimi vrati? Ki je prišel k nam, da nam prinese svoj obolus in neizmerni zaklad svoje besede? Kako naj bi pozabili nanj, ki nas je branil v javnih zbornicah in pred vojnimi sodišči, ki je prihitel, da bi nam podal svoje veliko ime kot ščit v dnevih nevarnosti in da bi nam bil najmilejši učitelj v dnevih miru?

Toda, gospoda, mi ne jokamo samo za nesebičnim prijateljem, kakor se je sam najrajši imenoval? Ne le vojak ideala je izginil z njim, ne le velik pisatelj, z njim je umrla ena najjasnejših prikazni, eden najčistejših značajev dežele. V svojem življenju je bil kakor v svojih knjigah: mil, skromen, odkritosrčen. On ni pisal, da bi ubil čas, ne iz rokodelstva; pisal je z visokim stremljenjem po oplemenitvi in vzgoji. Ni se sebično zapiral v svojih prekrasnih umetniških vizijah, temveč poslušal je glasove ljudske bede. On ni dejal hladno: «Kaj mi mar je vaša bol?», temveč blago kakor Kristus: «Vaša bol je moja bol.» Svojega miru ni iskal, temveč resnico in ko se mu je v blišču odprla, je ni na tihem slavil, temveč javno jo je priznal z navdušenjem mladosti in z močjo zrelega prepričanja.

Dolga leta je sanjal o dobroti in je čakal na carstvo miru; toda ko mu je razum dal gotovost, da je življenje boj in da se danes ne more propovedovati splošne ljubezni brez žrtve najvišjega: pravičnosti, ni zatajil zakona življenja, kakor ni v boju hotel zatajiti najvišjih kreposti: Spoštljivost in dobrote. In kakor v svojih delih, tako je s svojo besedo vzgajal množice, kot vzgojeval delavcev, kot vzgojeval mladine v obnovljeni Italiji.

Gospoda! Bolj kakor gospodarskih, manjka deželi нравnih moči. S svojim primerom nam je Edmondo de Amicis pokazal dve največjih: Vero v človeštvo in moč značaja! Naj se ne izgubi nauk njegovega življenja in naj trajno živi v naših delih.»

Grigorij Geržuni.

V Curihu je umrl mož, čega ime je za vse čase združeno z rusko zgodovino, Grigorij Geržuni, eden najkrepkejših organizatorjev ruske revolucije. Bil je član socialno-revolucionarne stranke in je dolgo deloval v njenem centralnem odboru.

Leta 1904 se je prvič njegovo ime splošno imenovalo v javnosti. Stal je takrat pred peterburškimi vojnimi sodiščem, obtožen kot član bojevene organizacije. V Kijevu ga je nekdo izdal, pa so ga obtožili, da je organiziral atentat zoper najvišjega prokuratorja svetega sinoda Potjedonosceva. Veljavnih dokazov za zločin, katerega je bil obdolžen, ni bilo. Toda Geržuni tudi pred vojnimi sodiščem ni bil plašljiv. Obtoženec se je spremenil v tožitelja. Kakor grom so donele iz njegovih ust besede zoper carizem in s plamtečim govorom je zagovarjal teroristično taktiko svoje stranke. Vtisk je bil tako velik, da je eden sodnikov zaklical: «To je mož!»

Geržuni je bil obsojen na smrt, obsodba se je pa spremenila v dosmrtno ječo v sliselski trdnjavi, v ruski bastilji. Na Ruskem ve vsakdo, da je to hujše kakor smrt. Nihče se ni doživel starih let v tej trdnjavi. Tudi Geržunija se je smatralo za mrtvega.

Toda leta 1905 je dosegla revolucija svoj vrhunec. V jeseni je zapihal povsem nov veter. Prišel je znani manifest carjev z volilno pravico in tedaj so se odprla tudi vrata sliselske trdnjave. Nekateri jetniki so bili izpuščeni, Geržuni in nekoliko tovarišev je bilo izgnanih v Akatuj v Sibirijo,

V svojem novem prisilnem bivališču je užival Geržuni nekaj svodode. Če bi jo bil hotel izrabiti, bi bil lahko pobegnil. Toda uradniki bi bili odgovorni za prostost, katero so mu dovolili in srce neustrašnega revolucionarja je bilo premehko, da bi bil brez potrebe komu napravjal sitnosti. Izvolil je torej drug način, ki ni bil brez romantike.

Ko se je v vasi rezalo kisló zelje, se je skrila v velik sod. Prijatelji so ga pokrili s kotlom in potem so natlačili zelja nanj. Sod so odnesli v klet, kjer je Geržuni čakal, da je bilo vse mirno. Ko se ni nič ganilo, se je z bodalom takorekoč izrezal iz sode. Paziti je moral, ker bi bila vsak hip lahko prišla žena kakšnega paznika. Iz kleti je držala podzemeljska pot na prosto. Pazno je begunec korakal proti luči. Naenkrat je opazil človeka. Že je mislil, da je izgubljen. Na srečo je bil prijatelj, ki mu je pomagal. Na trgu so bili pripravljene konji. V divjem diru je hitel proti vzhodu. Z železnico je dospel v Vladivostok, kjer je kot potepuh preslepil neštete oči špionov. Na neki ladji se je 24 ur skrivaj med jadra in vrvmi. Tako je prišel na Japonsko. Sedaj se je bil svoboden.

Odpotoval je v Ameriko, kjer je priredil celo vrsto predavanj. Bil je sijajen govornik in v kratkem času je zbral 165.964 frankov, ki jih je dal svoji stranki na razpolago. Nepričakovano je prišel zopet v Rusijo in je takoj začel delovati v stranki. Policija je razpisala visoko ceno na njegovo glavo, ne da bi ga bila mogla vjeti.

Ob koncu leta 1907 je Geržuni obolel. Prijatelji so mu svetovali, naj se spočije, on pa ni slušal. Delal je, dokler je mogel. Ko mu je pa pretrujeno delo odpovedalo službo in ko je policija zavohala njegov sled, so ga prijatelji še pravočasno z veliko nevarnostjo odpravili iz Rusije. Prišel je v Curih, kjer je živel s tujim imenom. A dolgo ni več mogel uživati življenja. V curiški bolnišnici je obstalo njegovo srce.

Dne 19. t. m. se je pomikal sprevid na kolodvor. Rdeče zastave so bile zavite v črnino, ruski izseljenci so peli žalne pesmi. Na kolodvoru se je slišalo dva govora, potem je vlak odpeljal mrtvo truplo v Pariz, kjer bode pokopan mož, junak, ki je doživel komaj 47. leto.

Zgodovine njegovega življenja se z ozirom na usodo ruske revolucije še ne more pisati. Javno pa je znano, da je bil deležen atentatov zoper ministra Sipjagina in gubernatorja Bogdanoviča in pravi se, da je pripravil tudi atentat, ki je uničil Plehveja.

Politični odsevi.

Državni zbor se snide 2. aprila. Upati je, da je to poročilo resnično. Doslej smo se namreč že parkrat zlagali, vsaj pogojno, seveda bona fide. Kajti oficizno se je že trikrat naznanilo razne dni za prvo sejo državnega zbora, a vselej je »prišlo kaj vmes«. Sedaj je tudi kranjski deželni zbor zapreka. Ker pa se bodo v našem deželnem dvorcu samo konstituirali in potem odšli domov, bo 2. aprila menda vendar res že tolikokrat naznanjena državnozborna seja.

V proračunskem odseku je še vedno Wahrmandova afera na dnevnem redu. Povzročil je to poročevalec Bilinski, ki je povsem brez potrebe začel govoriti o njej, seveda kakor pravi klerikalec. Sodruga Nėmec in Seitz sta protestirala, da hočejo klerikalni elementi omejiti svobodo znanosti in učni minister dr. Marchet je podal izjavo, ki je bila sicer jako zmerna, a je vendar jasno povedala, da nima profesura cerkvenega prava nič opraviti z religioznimi nazori profesorja. Klerikalci že čutijo, da so se s svojo vojno v Wahrmandovi zadevi korenito blamirali in sedaj bi najrajši izbrisali vse, kar so govorčili in pisarili.

Narodna vseučilišča so prišla v proračunskem odseku na dnevni red. Čehi zahtevajo drugo vseučilišče na Moravskem; v Brnu pa hočejo tudi Nemci vseučilišče zase. Rusinski poslanci se že dolgo bojujejo za rusinsko vseučilišče v Lvovu, Italijani za univerzo v Trstu, Slovenci pa za svojo v Ljubljani. Naučni minister je dejal, da poda izjavo, kadar bodo predložene vse te zadevne resolucije.

Ogrski državni zbor je po dolgi debati sprejel spremembo poslovnika, ki je dal povod, da je nastal razkol v neodvisni stranki. Ko je večina glasova za reformo poslovnika, so disidentje žugali, da — postanejo socialni demokratje. Stranka se bo pač lepo zahvalila za take nevarljene pristaše. — Sedaj bi morala vlada predložiti volilno reformo. V najbližjih dneh se mora pokazati, ali izpolni grof Andrassy svojo obljubo in kakšen bo načrt, ki ga predloži. Socialni demokratje so priredili zopet celo vrsto velikih demonstracij za splošno in enako volilno pravico.

Birokratična je navada, da centralni parlament in deželni zbori ne smejo sočasno zborovati,

Zaradi te navade trpe interesi države in dežele. Takrat, ko je bila vpeljana ustava, res ni bilo vladi ležeče na tem, da bi državni zbor preveč delal. Potrebovala je parlament le za reprezentacijo, ker je bil od tega odvisen kredit v tujini. Ustavno življenje se je pa sčasoma vendar tudi v Avstriji toliko razvilo in okrepcalo, da ima parlament sedaj res dosti dela. Da bi opravil vse svoje naloge, bi moral pravzaprav državni zbor ostati celo leto skupaj. Potrebno je pa tudi delo deželnih zborov. To se čuti zlasti sedaj na Kranjskem, ko je leta in leta zaostajalo vse. Dejanskim potrebam bi se torej le na ta način ustreglo, da bi se odpravila vsaka vzajemna odvisnost državnega in deželnih zborov. Dunajski parlament naj zboruje, kadar ima dela, deželni zbori pa tudi tako. Seveda bi potem moralo nehati tudi zbiranje vsakovrstnih mandatov v enih rokah. Deželni poslanci bi morali delati v deželnih zborih, državni pa v državnem.

Hrvatskemu banu Rauchu se menda tla že zelo majejo pod nogami. Kar se godi zadnji čas, bi mu moralo vzeti vsako upanje. Baron Rauch ni mogel iskati opore od vsega začetka nikjer drugod, kakor v bivši »narodni«, takozvani madžaronski stranki. Toda splavalo je po vodi tudi upanje, da najde tam dovolj pristašev. «Obzor» poroča namreč, da je prav iz krogov te stranke odposlana na Dunaj spomenica o hrvatsko-ogrskih razmerah in v njej je indirektno izrečena najstrožja obsodba Rauchovega režima. Memorandum je odnesel na Dunaj bivši hrvatski minister Imbro pl. Josipovič. Kje naj torej Rauch še najde pristaše?

Išče jih pač tudi v drugih krogih in posamezniki se mu ponujajo iz starčevičanske stranke. Tako je bil n. pr. član te stranke Ivo Kršnjavi pri vladi, tako je imel Frank dveurne pogovore z oddelnim predstojnikom Crnkovičem. Za oba pogovora pa ni vedela njih stranka. Kršnjavi je bil nekdan sam hud madžaron, Frank je bil pa tudi vedno navidezen opozicionalec. Toda Rauch si tudi s to dvojico ne bo pomagal. Vse kaže, da so njegovi dnevi res že šteti.

Stavka nemških časnikarjev v Berlinu je končana. Poslanec Gröber je vendar prošil za odpustanje, če se je poslužil neparlamentarčnega izraza zaradi smeha na galeriji. Časnikarji so na to sklenili, da bodo zopet objavljali poročila o državnozbornih sejah.

Profesor Schnitzer v Monakovem, ki je ostro kritiziral papežovo encikliko in je že dobil prepoved maševanja, je sedaj ekskomuniciran iz katoliške cerkve. Columbia-vseučilišče v Novem Jorku ga je povabilo, da prevzame tam profesuro.

Ruski poslanci, ki so bili zaradi znanega vihorškega manifesta obsojeni, so vložili priziv proti obsodbi, ki ga je senat sedaj zavrgel. Nastopili bodo torej kmalu kazen, ki iznaša kakor znano, dva meseca.

General Steselj, ki je bil obsojen na smrt in pomiloščen na desetletno trdnjavo, je v soboto nastopil svojo kazen v Peterpavlovi trdnjavi. V sled obsodbe je izgubil vse ordne, torej tudi »pour le merite«, ki mu ga je bil nemški cesar Viljem poslal v nebrzdani naglici. Car je izdal manifest, v katerem pravi, da je vodstvo Portarturja zaslužilo pravično kazen, da pa ostane obramba trdnjave in vedenje vojaštva slavno za vse čase. S tem manifestom hoče potolažiti javno mnenje, ki je zelo razburjeno vsled vsega, kar se je izvedelo pri procesu o Portarturju.

Glede porotnih sodišč nameravajo na Francoskem reformo, ki bi bila tudi pri nas posnemanja vredna. Porotniki imajo sedaj samo izreči, ali je obtoženec kriv ali nedolžen. Na sodbo nimajo nobenega vpliva. Vsled tega se je že večkrat zgodilo, da so porotniki izrekli »ni kriv« v takih slučajih, ko je bila krivica nedvomna. Hoteli so s tem prepričati previsoko kazen, glede katere niso mogli določiti ničesar. Nekaj podobnega se je pred kratkim zgodilo v Ljubljani. Mlad mož je bil obtožen, da je umoril svojo mater. Priznal je zločin popolnoma. A cela zgodba je napravila na porotnike vtisk, da zasluži obtoženec vendar manjšo kazen, nego jo ima pričakovati, če enostavno izrečejo, da je kriv. Ker si niso znali drugače pomagati, so potrdili prvo vprašanje glede krivice, obenem so pa izrekli, da je bil v trenutku dejanja zmeden. Na podlagi tega izreka je moralo sodišče oprostiti obtoženca. Porotniki so bili sami osupnjeni. Sedaj nameravajo na Francoskem tako reformirati porotna sodišča, da bo predsednik tudi porotnike vprašal glede kazni. Na ta način bodo vplivali na vsebino sodbe in najbrže ne bo več podobnih oprostitev. Vsekakor bi bila taka reforma tudi pri nas priporočljiva.

Na otoku Malagi so veliki nemiri. Ljudstvo požiga carinske stražnice. Med množico in vojaštvom je bilo več bojev z mrtvimi in ranjenimi.

Na otoku Haiti se je položaj baje poboljšal. Pet častnikov, ki so bili zaprti, ker so jih imeli na sumu zaradi zarote, so izpuščili.

Socialen pregled.

Krojaški pomočniki v Ljubljani so dne 1. marca t. l. predložili mojstrom nov plačilni cenik, v katerem zahtevajo za nekatere kose nekoliko pobojska in da se jim plača tudi posebna dela, s katerimi mojstri vedno bolj pogostoma prihajajo,

Pri izročitvi tega cenika se je gospodu načelniku zadruga pripomnilo, da so poslanci pripravljani, vsak čas stopiti z mojstri v razpravo ter se mirnim potom poravnati. V nedeljo, dne 22. t. m., se je vršil občni zbor zadruga, katerega so se udeležili tudi odposlanci pomočniškega zbora. Zadržni načelnik jim je izročil sklep mojstrov, v katerem se izražajo, da na noben način ne morejo povisati »zaradi prevelike konkurence konfekcije« in da se sploh ne podajo v nobeno pogajanje. Sodrug Drozovič je pojasnil, da zahteve niso pretirane in če so pomočniki pripravljani stopiti v pogajanje, so tudi morja pripravljani, kaj popustiti v svojih zahtevah. Povedal jim je tudi, ako se bodo držali svojega sklepa, da so tudi pomočniki pripravljani, porabiti skrajno orožje in stopiti v stavko. Potem se je oglasil za besedo mojster gospod Ahčin ter je »dokazal«, da so krojaški pomočniki bolje plačani, kakor učitelji in duhovniki, ker ti morajo hoditi več v šolo, krojaški pomočnik se uči samo tri leta in ima še enkrat toliko plače kakor kaki duhoven. Svetujemo torej vsem duhovnom, da naj žrtvujejo vsaj vsak še tri leta ter naj postanejo krojaški pomočniki. Da ta gospod tako govori, je lahko umevno, ker on sam ne ve, ali je krojaški pomočnik ali mojster. Tudi gospod Barle je pripovedoval, da krojaški pomočniki lahko zaslužijo 10 do 15 goldinarjev vsak težen, ako hočejo delati. Seveda tega pa ni povedal, koliko delavnega časa se potrebuje za to ogromno svoto, in da je treba porabiti noči, če hoče res kaj zaslužiti. Nato jim je sodrug Brozovič krepko odgovoril in pozval vse mojstre, naj se še enkrat dobro premislijo, predno prisilijo pomočnike v stavko. Zahteve so jako skromne ter se lahko brez vsakega boja doseže sporazumljenje. Krojaške pomočnike opozarjamo, naj ne sprejemajo dela v Ljubljani, dokler ne bo poravnana ta zadeva, o čemer bomo poročali.

Domače stvari.

Klerikalci mažejo poštnim uslužbencem med okrog ust. Da so njih interese v proračunskem odseku sramotno izdali, bi najrajši kar zatajili. Ker smatrajo poštno uslužbenca za hacke, ki verjamejo vse, kar zapiše »Slovenec«, jim razkladajo na dolgo in široko resolucije, katere je vložil Prohazka. Cenjenim klerikalnim naj služina zunje, da ni nič utajeval teh predlogov; ampak prav v teh predlogih tiči sleparska demagogija. Prohazka je priporočal vladi, naj zboljša položaj poštnih uslužbencev. Dobro. S tem smo zadovoljni. Toda za zboljšanje položaja je treba denarja. Klerikalci pač ne pričakujejo čudeža, da se spremeni s prvim aprilom vsaka krona pismonoške plače v goldinar? Če so res hoteli zboljšanje poštnega položaja, tedaj bi bili morali tudi dovoliti denar, ki je za to potreben. Zbogaj pa tega niso storili? To je odločilno vprašanje. Z resolucijami bombardirati vlado, je lahko. Ampak vlada se pokaže na take resolucije. Ko je gospod Korytowski dejal, da nima denarja za zahteve poštnih uslužbencev, bi bil moral vsak otrok razumeti, da resolucije ne bodo nič pomagale. Prav zato, ker se je finančni minister branil, bi bili morali prijatelji poštnih uslužbencev glasovati za kredit, ki so ga predlagali socialno-demokratični poslanci. Tedaj bi bil konec besedi, kajti vlada ne bi bila imela izgovora in bi morala denar porabiti tako, kakor bi sklenil državni zbor, to se pravi na korist poštnim uslužbencem. Če hočejo klerikalni in drugi meščanski poslanci vzeti socialnim demokratom agitacijsko sredstvo pri poštnih uslužbencih, jim dajemo samo dober svet: Ko pridejo dotične točke v zbornici na dnevni red, naj glasujejo za socialno-demokratične minoritetne predloge, pa bo prav.

Tržaška cenzura je zašla na čudna pota. Zadnji »Delavski List« je bil zopet zaplenjen in sicer zaradi podlistka tudi našim čiteljem znanega češkega pisatelja I. S. Macharja. Dotični spis je že izšel v češkem jeziku v nekem listu, potem v zbirki, pa tudi v slovenskem jeziku v »Naših Zapiskih«, ne da bi se bil zdel preškemu, dunajskemu ali ljubljanskemu cenzorju nevaren. A v Trstu je občutljivost večja, kakor na Češkem, na Avstrijskem in na Kranjskem! Ne vemo, kateri gospod opravlja sedaj v Trstu ljubeznivo delo konfisciranja; vemo pa, da se le nadaljuje nekdanja tržaška tradicija. Čudno je pa, da je občutljivost za slovenske spise toliko večja, kakor za italijanske. Sicer Trst ravno ni na glasu najpobožnejšega in najmoralnejšega mesta in spominjamo se na razne sestavke, ki se jih cenzorjev svinčnik še dotaknil ni, pa so bili vendar taki, da je sinila človeku kri v obraz, če jih je bral, dočim mora imeti res čuden okus, kdor najde v Macharjevem spisu kaj pohujstivega. Ali stoji tržaška cenzura že popolnoma pod vplivom papeževe enciklike?

O odiseji kranjskih poslancev, ki so bili zaradi deželnozborske volilne forme pri Becku, se pripovedujejo razne pikantne zgodbe. Baron Beck je bil baje zelo energičen in je ravnal z našimi poslanci približno tako, kakor visji general s subalternimi čestniki. »Obstrukcija? — Tega ne bo! Sedaj je jubilejno leto, pa ne maram takih reči.« Govorilo se je o četrti kuriji, ali naj bi bila splošna, ali le za dosedanjo nevolilce. Beck se je na kratko odrezal: »To opravite sami med seboj, ampak opraviti!« Facit pomenkovanja je bil baje ta: »Do junija mora biti reforma gotova. Če ne: razpust

deželnega zbora, nove volitve in potem okroa... Ako je vse to resnično, se mora reči, da imajo poslanci večinoma sami sebi zahvaliti, če jih Beck tako bagatelizira.

Zaradi kompromisnega pogajanja o volilni reformi se jezi »Slovenski Narod« nad nami. Ni mu prav, da nam četrt kurija ni všeč. Toda njegova polemika je nerodna. Liberalni monitor trdi, da smo mi kričali v boju za državnozborsko reformo: Bolje nekaj, kakor nič. »Narod« je zelo nenatančen s svojimi citati. Pozabil je pač, da je v državnozborskem volilnem redu, ki ga je dr. Tavčar hotel obstruirati, načeloma obsežena splošna in enaka volilna pravica in socialni demokratje so se bojevali zoper nevarnost, ki je žugala temu načelu, tudi od strani dr. Tavčarja. Napenjali smo takrat svoje moči zoper peto kurijo. In iz tega hoče sedaj »Slovenski Narod« izvajati, da se moramo navduševati za — četrto kurijo. Logika je tukaj nekam čudna. Ne, nas ne more ta kurija nikakor navdušiti. Toda če vé »Narod«, da bodo liberalci še pokazali, kako se je vlada upirala oni volilni pravici, ki bi se tudi po našem mnenju še najbolj približala načelu splošnosti in enakosti, tedaj se mu ni treba razburjati. Če imajo meščanske stranke mirno vest, naj le razkrijejo grehe vlade in naj bodo prepričani, da bodo tudi socialni demokratje vedeli, komu imajo pripisati odgovornost. Le na en moment opozarjamo: V novem volilnem zakonu za Nižje Avstrijsko je za mesto Dunaj vpeljana splošna in enaka volilna pravica brez kurij. Če jo je Beck tam lahko predložil na sankcijo, bi ga bilo treba vsekakor vprašati, zakaj je ne bi mogel predložiti za Kranjsko. Nekoliko argumentov se sme pač zahtevati tudi od ministrskega predsednika!

Kranjski deželni zbor.

V Ljubljani, 27. marca.

Danes je imel novoizvoljeni deželni zbor svojo prvo sejo in najvažnejši dogodek na njej je bil ta, da je zbornica soglasno sklenila, izvoliti ustavni odsek, ki ima nujnim potem izdelati volilno reformo. Nekoliko uspeha so torej rodila dosedanja kompromisna pogajanja. Predlog je podal dr. Šušteršič v imenu vseh treh strank in vsa zbornica je glasovala zanj brez debate. Načelni sporazum o nujnosti volilne reforme je torej našel močen izraz. Preveč optimizma se seveda ne sme posvečati temu uspehu, ki tiči bolj v izrazu, kakor pa v stvari. Kajti že leta 1905 so trdile vse tri stranke, da v načelu ne nasprotujejo volilni reformi, pač pa so bila v meritu naprotja tako velika, da kakor znano deželni zbor sploh ni mogel več zborovati. Šele v ustavnem odseku se bo pokazalo, koliko so se stališča stvarno zblížala.

Sicer je bil na današnji seji izvoljen deželni odbor, ostalo delo je bilo bolj formalno.

* * *

Seja je bila napovedana za 11. uro. Galerije so bile precej zasedene, vendar je došlo mnogo udeležbe željnih, ki niso dobili več vstopnic, dasiravno je bilo na obeh galerijah še prostora. Naravnost nemogoč prostor so dobili časnikarski poročevalci v loži, ki je pretesna, iz katere se nič ne vidi in nič ne sliši. Preteklo je 1/2, 12, ko je deželni predsednik baron Schwarz otvoril sejo z daljšim govorom. Pozdravil je izvoljene poslance v imenu cesarske vlade in je povdarjal važnost trenutka, v katerem se sbaja deželni zbor. »Občno je prepričanje« je dejal, »da mora biti konec neplodnemu stanju zadnjih šestih let in da si morajo vsi poklicani faktorji (tudi vlada! op. ur.) prizadevati, da se odstranijo ovire, nasprotujoče rednemu poslovanju deželnega zastopca. Izrekel je željo, da bi poslanci čim prej sprejeli spremenitev deželnega volilnega reda, češ, da čutijo to potrebo poslanci sami v svojih srcih. Potem je naglašal letošnji cesarjev jubilej in je naznanil, da je za deželnega glavarja imenovan deželni poslanec Šuklje, za njega namestnika pa baron Lichtenberg. Ko je oba pozdravil, je oddal deželni glavar Šuklje obljubo v njegove roke in je potem zasedel svoje mesto.

Deželni glavar Šuklje obljubi, da bo skušal pridobiti si zaupanje vseh strank in da bo ravnal strogo objektivno. Naglašal je potrebo volilne reforme, kajti demokratični tok, ki se razliva po vsej državi, se ne more ustaviti pred durmi kranjskega deželnega zbora. Omenja volilne reforme v drugih deželah in meni, da mora biti mogoče tudi na Kranjskem, kar je bilo v Istri. Našteje potrebe notranjih reform, preustroja deželni uradov, povzdigo šolstva, deželnih financ i. t. d. Končal je s trikratnim živio in Hoch klici na cesarja.

Kratko je baron Lichtenberg obljubil objektivnost, kadar bo poklican zastopati dež. glavarja.

Potem so poslanci po abecednem redu podali obljubo v glavarjeve roke.

Za reditelje so bili izvoljeni baron Apfaltrern, Pirc in Pogačnik, za verifikatorje grof Barbo, Mandelj in dr. Novak.

Potem se je volil deželni odbor. Iz veleposestniške kurije je bil izvoljen z 9 glasovi grof Barbo, 1 listek je bil prazen. Mestna kurija je izvolila dr. Tavčarja z 9 glasovi, 1 glas je dobil Plantan. Iz kmetijske kurije je bil s 13 glasovi izvoljen dr. Lampe, iz cele zbornice pa dr. Šušteršič s 26 glasovi (klerikalnimi in nemškimi); za Plantana je bilo 9 (liberalnih) glasov.

Dr. Šušteršič je podal izjavo, da sprejme deželno odbornišтво samo začasno in odstopi, čim bo njegova stranka imela pravnika v deželnem zboru.

Za namestnike so bili izvoljeni baron Apfaltrern z 9 glasovi, dr. Triller z 9, Kosak z 12, iz cele zbornice pa Jaklič s 13 glasovi. Plantan je dobil 8 glasov, veleposestniki so oddali prazne listke (11).

Dr. Šušteršič, dr. Tavčar in baron Schwegel so nato podali predlog, naj se izvoli ustavni odsek 12 članov za izvedbo volilne reforme. V formalnem oziru se predlaga nujnost. Utemeljeval je predlog dr. Šušteršič.

Predlog in nujnost se soglasno sprejme. (Odobranje v zbornici in na galeriji. Deželni glavar opominja galerijo, naj se ne vmešava.)

Izvoljeni so v ustavni odsek: dr. Šušteršič, dr. Krek, Jaklič, Povše, dr. Lampe, baron Schwegel, baron Lichtenberg, grof Barbo, dr. Tavčar, dr. Triller, Plantan; za namestnike: Demšar, Gangl, grof Margheri. Zadojna točka, poročilo o deželnozborskih volitvah, se na predlog barona Schwegla odstavi.

Prihodnja seja jutri, v soboto, ob 11. uri dopoldne.

* * *

Ustavni odsek ima prvo sejo danes ob 4. uri popoldne.

* * *

Časnikarski poročevalci so sklenili, z ulogo naprositi predsedništvo deželnega zbora, naj se jim odkaže tak prostor, da bodo lahko opravljali svojo službo, najbolje na posebni, od zborovališča ločeni estradi v dvorani. Če bi se te prošnje ne vpoštevalo, so prisiljeni, izvajati primerne konsekvence.

Shodi.

Trbovlje. V nedeljo, dne 22. t. m., ob 2. popoldne je bil tukaj na vrtu g. Božiča javen ljudski shod, katerega se je udeležilo okrog 2000 rudarjev. Na dnevnem redu je bilo stališče rudarjev napram uvrstitvi rudarskih zadev v Gessmannovo ministristvo. Sodrug Tokan in Sitar sta ostro kritizirala izdajniško ravnanje krščanskih socialcev. Povdarjala sta potrebo, da se reformira rudniški zakon, zlasti da se vpelje dobro rudniško nadzorstvo, katero bi krščanski socialci radi v hali zatrli, ter da se reši rudarje verig, v katere so vključeni s sedanjimi bratovskimi skladnicami. Sodr. Sitar je zlasti se spravljal skandalozne mezde, razmere v jamah ter v bratovskih skladnicah v pravo luč. Shod je potem soglasno in z burno aklamacijo sprejel sledečo resolucijo:

Izhajaje od dejstva, da so bili rudarji že od nekdaj izročeni rafiniranemu sistemu izkoriščanja, katerega je pospeševala njih ločitve od splošnega socialnega zakonodajstva; uvaževaje zlasti okolnost, da je rudniško podjetništvo lahko zatri vsako napredno socialno zakonodajstvo, protestirajo zbrani rudarji odločno zoper to, da se jih hoče zopet ločiti v socialno-političnem oziru od ostalega delavstva in da se jih hoče še celo izročiti notorično delavstvu sovražnemu strankarskemu gospodstvu.

To sistematično izvrševano ločevanje rudarjev pomeni zanje gospodarsko škodo vobče in nezaslišano podjarmljenje v socialno-političnem oziru, ker so itak vsled reakcionnega zavarovalnega sistema, ki se imenuje bratovska skladnica, izročeni suženjstvu, ki jim onemogoča vsako koalicijsko svobodo in vsako svobodo gibanja.

Uvaževaje dejstvo, da nimajo rudarji, in sicer samo rudarji, ne varujočega rudniškega nadzorstva za varstvo svojega zdravja in življenja, ne zavarovanja za nezgode, kakor drugi delavci; uvaževaje dejstvo, da so rudarji s socialno-politično ločitvijo izročeni rudniškemu kapitalizmu na milost in nemilost, zahtevajo zbrani rudarji popolno enakost z ostalim industrialnim delavstvom in protestirajo zoper vsako separiranje glede splošnega socialno-političnega zakonodajstva.

Rudarji zahtevajo z vsem povdankom, da se pridruži njih zadeve delavskemu uradu, ki se ima

ustanoviti v ministrstvu za notranje zadeve in odločno odklanjajo vsako ločitev, ki jim je le na škodo.

Zbrani rudarji se zavedajo, da mora ta protest z vso močjo podpirati enotna organizacija in si zato obljubujejo, da se vsi pridružijo centralni organizaciji. Protestiramo zoper vsako ločitev, ki pomeni le brezpravnost; protestiramo, da se rabi rudarje za poskuševalne objekte na svojo največjo škodo.

Ob 5. popoldan je bil enak shod pod milim nebom v **Hrastniku**. Tudi tukaj je bila resolucija soglasno sprejeta.

V **Storah** pri Celju je bil podoben shod z enakim uspehom dne 15. marca.

Novi volilni načrt za tržaški deželni zbor.

Trst, sredi marca 1908.

Za ljudi, ki ne poznajo tržaških razmer, je zanimivo povedati, da imamo v Avstriji največjo zmesnjavo z ustavo. Trst je edino mesto v Avstriji, ki je mesto in dežela obenem in ima za mestni svet in za deželni zbor no in isto korporacijo, ene in iste ljudi. Mestni svet postane deželni zbor vsakrat, ko se zljubi vladi, sklicati ga v deželno-zakonodajne svrhe. Tržaški župan postane kar čez noč deželni glavar; ravno tako postanejo mestni svetovalci deželni poslanci.

Zasedanje deželnega zbora, ki se je začel dne 16. t. m., je morda najvažnejše od vseh njegovih dosedanjih zasedanj. Od leta 1850 je tu v veljavi enak mestni statut, oziroma enaka deželna ustava. Ta ustava je zastarela in izključuje iz volilne pravice čez 30.000 polnoletnih mož, avstrijskih državljanov, ki bivajo stalno v Trstu. Dovolj je, če se pove, da sta brez volilne pravice v deželni zbor, oziroma mestni svet, dva državnozborna tržaška poslanca! Sodrugi Pittoni in sodrugi Oliva nimata volilne pravice!

Deželni zbor tržaški je v rokah italijansko-narodne klike, ki reprezentira manjšino privilegirancev skorajda brez vsake kontrole. Voli se v štirih razredih po 15 poslancev v vsakem in te voli komaj 900 volilcev. Ta volilni privilegij daje vladajoči klici vseh 48 mandatov. Edina manjšina je sestavljena iz šestih okoličanskih slovenskih poslancev.

Ta italijanska klika je pa jako spretna v vzdrževanju sedanjega volilnega reda. Že leta 1897 so italijanski nacionalci sami predlagali splošno, enako in direktno volilno pravico, vedoč, da a priori, da je vlada ne potrdi, toda z namenom, da bi se bahali pred javnostjo, da so demokratični, da ljubijo ljudske pravice. To je bilo pred 11 leti. Vlada ni potrdila te volilne reforme in takoj so upili: Glejte vlado, ta je kriva, da nimate volilne pravice! Mi smo prijatelji delavstva!

To igro so vladajoči italijanski nacionalci ponovili tudi preteklo leto. Sklenili so splošno volilno pravico, obenem pa za kulisjem delovali, da je vlada ne odobri. Tako se je tudi zgodilo. Delavci so takrat šli na glavni trg — bilo jih je čez 12.000 — in so demonstrirali za volilno reformo. Deželni zbor je tedaj sklenil volilno preosnovo, ki je bila prava spaka. Slovenci kot narod bi bili s tem zakonom skoraj brez zastopstva; delavci bi dobili 12 mandatov, če bi imeli pri volitvah samo srečo. Centralna vlada ni predložila zakona v višjo sankcijo in tako vlada še danes mala klika mož, ki trdi, da brani deželno avtonomijo, v resnici pa brani premoč lastne oligarhije v deželni upravi.

Vlada je predložila sedaj deželnemu zboru nov volilni načrt. V glavnih potezah je stavljen tako-le: Deželni zbor bo imel 83 poslancev, katere se izvoli: 68 v mestu, 15 v okolici. Mesto je razdeljeno na 6 volilnih okrajev. Vsak okraj voli v štirih razredih na način, da vseh 6 volilnih okrajev skupaj izvoli 17 poslancev v vsakem razredu.

Vsak okraj voli zase lastne kandidate, toda po številu volilcev se da volilnim okrajem več ali manj mandatov v enem ali drugem razredu.

Okolica ima 3 volilne okraje in samo 2 volilna razreda. Pluralni zistem je odpravljen; kdor voli v prvem, nima pravice voliti v drugem razredu. Prvi razred v tržaški okolici ima po tem načrtu 9 mandatov; drugi razred pa 6 mandatov. Ker so trije volilni okraji, bo imel vsak okraj 3 mandate prvega razreda in 2 mandata drugega razreda.

Načrt predpisuje triletno bivanje v «deželi» in obligatorno volilno dolžnost. Toda triletno bivanje v deželi je predpisano samo — za 4. razred v

mestu in za 2. razred v okolici. Torej za delavce, mej tem, ko so posedujoči meščani volilci tudi če stanujejo v — Afriki!

Tudi cenzus 20 kron v drugem okoličanskem razredu je tak, da pridejo notri vsi mali kmetje in takozvani «bajtarji», v očitno škodo za delavce.

Kakor razvidno, je ta volilni načrt skoraj bolj demokratičen nego tisti, ki ga je sklenil zadnji deželni zbor. Toda delavci, če bi pridobili vse mandate v četrtem mestnem in drugem okoličanskem razredu, kar je izključeno ne bodo imeli več kakor 23 mandatov od 83.

Volilni okraji v mestu so kakor nalašč napravljene za narodnjaško agitacijo. Novo mesto je združeno s slovensko Greto; Sveti Vid s slovensko Kjarbolo; Stara mitnica (Barriera vecchia) s slovensko Škorkljo. Staro mesto je samo in ravno tako tvori lasten volilni okraj Sv. Jakob.

Socialni demokratje v Trstu so mnenja, da je že enkrat čas, da pridobijo delavci volilno pravico v deželni zbor in da se ne sme več voliti na podlagi zakona iz leta 1850. Sicer je njih zahteva znana; hočejo splošno, enako, direktno in tajno volilno pravico.

To, kar se jim sedaj muči, ni več kakor nekaj «na račun» delavskemu ljudstvu, ki ne bo odnehalo od boja za načelo, ki ga ima v programu.

Toda tudi to je v nevarnosti, tudi temu se upirajo tržaški oligarhi! Ker se ne upajo javno, so predložili stvar v študiranje nekemu odseku z namenom, da bi se stvar položila od akta v dolgotrajno spanje.

Toda tržaški proletariat ni več ničla, ampak danes je nekaj, ker ima politično zastopstvo mesta v lastnih rokah, ker ima moč in revolucionarni duh v sebi in, kakor že mnogokrat, si bo vedel pomagati tudi v sedanjem slučaju.

Kakšno hode postopanje tržaškega proletariata, pokaže najbližja bodočnost. Odvisno je vse skupaj od postopanja klike, ki vlada danes. Eno je pa gotovo: Tržaški delavci in njih zastopniki se bodo poprijeli vsakega orožja, da se volitve ne vrše več na podlagi zakona iz leta 1850!

To so vedeli že naši praočetje.

Če sok poganja in se prične čutiti pomlad po členkih, tedaj je za zdravje posebno mnogo nevarnosti. Treba se je zaraditega tudi prav posebno paziti, čemur služi, da vzameš na izprehodih tupatam po eno Fayevo pravo sodenersko mineralno pastilo v usta, da rabiš Fayeve prave Sodener čes se ne počutiš prav dobro in se bojiš, da se te ne poloti nahod, da ozdraviš posebno vse nadloge sopilnih organov s Fayevimi Sodener. Drago ni tako zdrav ljenje, kakaj škatljica velja le 1 krono 25 vinarjev in se dobiva v vseh lekarnah, drogerijah in trgovinah z mineralnimi vodami.

Glavno zastopstvo za Avstro-Ogrsko:

W. Th. Guntzert

Dunaj, IV./1., Grosse Neugasse 27.

Berite!

Berite!

Čitajte in širite sledeče knjige in brošure:

K. Kautsky:

„Kdo uničuje proizvajanje v malem?“

Cena 30 vinarjev.

H. Kirehsteiger:

„Pod spovednim pečatom“.

I. del velja 2 kroni 60 vinarjev. II. del velja 2 kroni.

A. Kristan:

„Socializem“.

Cena 20 vinarjev.

A. Kristan:

„Socialna demokracija in kmetiško ljudstvo“.

Cena 10 vinarjev.

K. Marx in Friderik Engels:

„Komunistični manifest“.

Cena 40 vinarjev.

A. Kristan:

„Zakaj smo socialisti?“

Cena 14 vinarjev.

„Vatikanski jetnik“.

Razglednica. Komad 6 vinarjev. 100 komadov 5 kron.

Vse te knjige in brošure se dobe v upravi «Rdečega Praporja» v Ljubljani, «Napreja!» v Idriji in v vseh slovenskih knjigarnah v Ljubljani, Trstu, Gorici in Kranju.

Zahtevajte po vseh gostilnah, kavarnah in brivnicah

„Rdeči Prapor“!

3letna pismena garancija!

Vsakemu se nudi prilika, da kupi za

8 K

preje **18 K**

Krasna prava «Gloria» srebrna ankerremontoir ura, gravirana z dvojnimi pokrovom natančno preizkušena na 10 kamnov tekoča. Z lepo verižico in obeskom K 10. Ista ura

s sekundarnim kazalcem K 9. Meteor-Tula K 7-90. Razpošilja po povzetju

Ekspozitna trždka ur, Dunaj XIV/3 (prej Henrik Weiss). Sechshauserstrasse 5/11.

Novo!

Novo!

Izšla je v založbi časopisa „Naprejal“ v Idriji brošura

„Proletarijat“

ki jo je napisal Karol Kautsky, poslovenil Anton Kristan

Brošura «Proletarijat» obravnava sledeče predmete: «Proletarec in rokodelski pomočnik», «Delavska mezda», «Razpad proletarske rodbine», «Prostitucija», «Industrijska rezervna rmada», «Rastoča razsežnost proletarijata» in «Trgovski in „izobraženi“ proletarijat».

Cena brošuri **30 vinarjev**.

Polniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in
razumljivo potovati naj se obrnejo
Simona Kmetelka
v Ljubljani Kolodvorske ulice 20
Kislovostru Pijavica baje se brezplačno

Šaljive bazare

kakor tudi vse
slavnostne predmete

dobavlja najceneje

WUNIBALD PLANN

Dunaj, VI/2, Wallgasse 19

(poleg Raimundtheater). 26

KAVARNA

„Unione“
preje „Tedesco“ v Trstu

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva domača slovenska pivovarna G. Auerjevih dedičev

v Ljubljani, Wolfove ulice št. 12

pod novim strokovnim vodstvom priporoča slavnemu občinstvu in spoštovanim gostilničarjem svoje novo varjeno, priznano izborno pivo v sodnih in steklenicah.

Ustanovljeno leta 1855.

Številka telefona 210.

Ustanovljeno leta 1855.